LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA
NACIONALINIS EGZAMINŲ CENTRAS

GEOGRAFIJA

2013 m. valstybinio brandos egzamino
pavyzdinė užduotis

2013 m. **Trukmė – 3 val. (180 min.)**

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį bei atsakymų lapą pasitikrinkite, ar juose nėra tuščių lapų ar kito aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. Egzamino metu galite naudotis **tamsiai mėlynai** rašančiu rašikliu, pieštuku, trintuku, liniuote, matlankiu bei skaičiuotuvu be tekstinės atminties.
3. Atlikdami užduotį atsakymų lape rašykite tamsiai mėlynai rašančiu rašikliu.
4. Atsakymus į užduoties klausimus pirmiausia galite rašyti užduoties sąsiuvinyje, kuriame yra palikta vietos juodraščiui. Jei neabejojate dėl atsakymo, iš karto rašykite atsakymų lape. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
5. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite), nesinaudokite trintuku ir koregavimo priemonėmis. Sugadintuose lapuose įrašyti atsakymai nebus vertinami.
6. Stenkitės atsakyti į kuo daugiau klausimų, neatsižvelgdami į tai, pagal kokio kurso (bendrojo ar išplėstinio) programą dalyko mokėtės mokykloje.
7. Pasirinktus atsakymus į klausimus su pasirenkamaisiais atsakymais atsakymų lape pažymėkite kryželiu (žymėkite tik vieną atsakymo variantą). Suklydę atsakymą galite pataisyti atsakymų lape nurodytoje vietoje. Jei pažymėsite neaiškiai arba daugiau kaip vieną atsakymo variantą, tas klausimas bus vertinamas 0 taškų.
8. **23–33** klausimų **išsamius** atsakymus įrašykite tam skirtoje atsakymų lapo vietoje. Už ribų parašyti atsakymai nebus vertinami.
9. Neatsakę į kurį nors klausimą, nenusiminkite ir stenkitės atsakyti į kitus.

Linkime sėkmės!

© Nacionalinis egzaminų centras, 2013

Kiekvieno iš 1–22 klausimų teisingas atsakymas vertinamas vienu tašku. Į šiuos klausimus yra tik po vieną teisingą atsakymą.

01. Linija, dalijanti Žemės rutulį į rytų ir vakarų pusrutulius, vadinama:

A nuliniu dienovidiniu
B pietų atogrąža
C pusiauju
D šiaurės atogrąža

02. Kuri Lietuvos upė **nėra** Nemuno intakas?

A Merkys
B Minija
C Mituva
D Mūša

03. Nustatykite, kokiu azimutu nuo taško A yra taškas B.

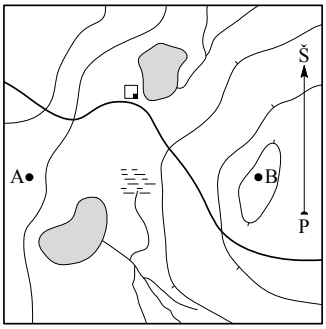

A 45°
B 90°
C 135°
D 180°

04. Kokiomis savybėmis pasižymi žemyninė pluta?

A Jaunos uolienos[1], labiau paplitęs granitas, plutos storis 10–15 km.
B Jaunos uolienos, labiau paplitęs bazaltas, plutos storis 15–25 km.
C Senos uolienos, labiau paplitęs granitas, plutos storis 35–70 km.
D Senos uolienos, labiau paplitęs bazaltas, plutos storis 5–10 km.

05. Kuriame paveiksle (**A** – **D**) parodyta nuošliauža?

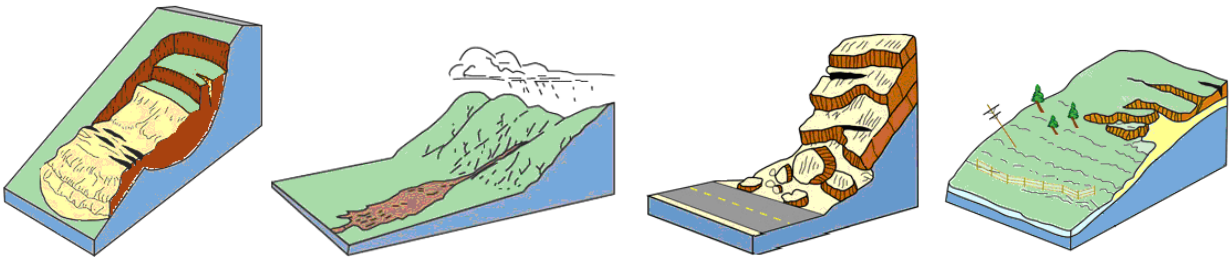

A **B** **C** **D**

[1] uolienos – skały – горные породы

06. Kaip grupuojamos valstybės pagal administracinį teritorinį suskirstymą?

A daugiantautės ir neutralios
B demokratinės ir autoritarinės
C monarchijos ir respublikos
D unitarinės ir federacinės

07. Kuriose apskrityse pagal produkciją (procentais) vyrauja gyvulininkystė?

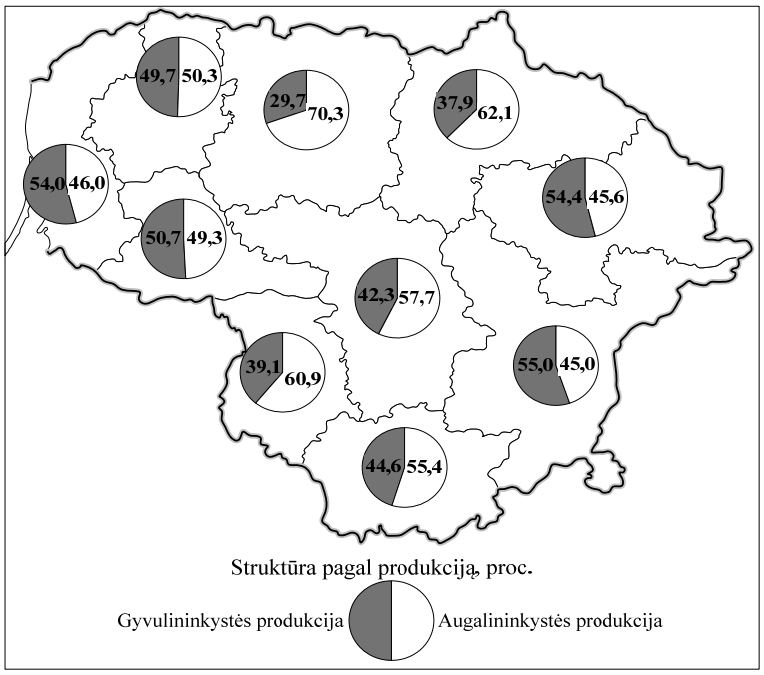

A Kauno ir Telšių
B Klaipėdos ir Tauragės
C Šiaulių ir Utenos
D Vilniaus ir Alytaus

08. Kuris požymis būdingiausias Pietų Europai?

A Klimatą formuoja pasatai.
B Rasti dideli naftos telkiniai.
C Regiono gyventojai kalba germanų grupės kalbomis.
D Žemės ūkyje auginami vynmedžiai ir alyvmedžiai.

09. Žemėlapyje parodytas gyventojų skaičius didžiuosiuose pasaulio miestuose 1970 ir 2010 metais. Kuriame mieste gyventojų skaičius **augo mažiausiai**?

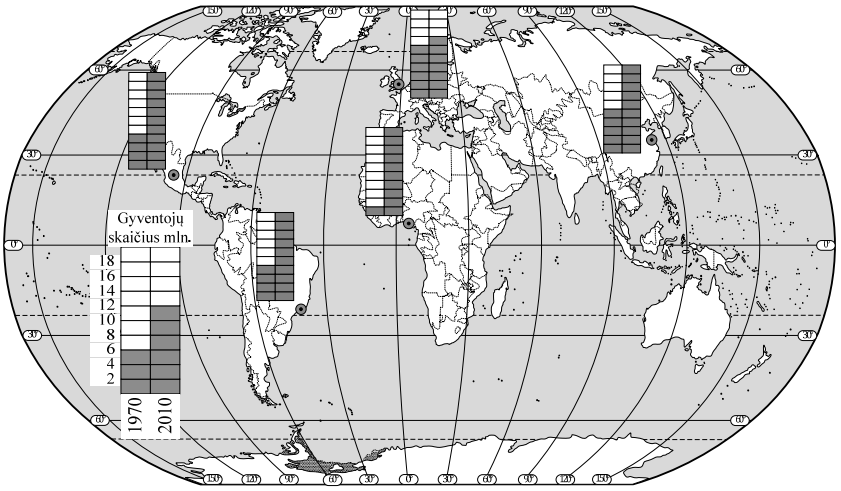

A Lagose
B Londone
C Meksike
D Šanchajuje

10. Kuriam Lietuvos regionui tinka šis apibūdinimas?

Regiono teritorija yra svarbių automobilių magistralių sankirtoje. Viena iš jų – Via Baltica – po rekonstrukcijos sujungs Helsinkį su Centrine ir Pietų Europa, kita – Kaliningrado miestą per Minską su Maskva. Čia yra puikios sąlygos plėtoti tiek žemės ūkį, tiek pramonę (maisto, medžio apdirbimo ir kt.) ir paslaugas. Derlingi dirvožemiai tinka intensyviai augalininkystei, todėl yra plėtojamas žemės ūkis, o kalvotoje ir nederlingoje regiono dalyje gyventojai skatinami užsiimti turizmo paslaugų teikimu.

A Aukštaitija
B Dzūkija
C Suvalkija
D Žemaitija

11. Kuris teiginys **nebūdingas** tarptautiniam terorizmui?

A Dviejų ir daugiau valstybių ginkluota kova dėl savų interesų.
B Organizuotų grupuočių grasinimas naudojant smurtą ar prievartą.
C Slaptas asmenų infiltravimas į kitų šalių oficialias tarnybas.
D Terorizmo finansavimas iš nusikalstamos veiklos.

12. Kurie dirvožemiai būdingi spygliuočių miškams, augantiems vėsaus ir drėgno klimato srityse?

A geltonžemiai[1]
B jauražemiai[2]
C juodžemiai[3]
D kaštonžemiai[4]

13. Kuriame paveiksle pavaizduotas upės nuosėdų klostymasis vandens telkinyje?

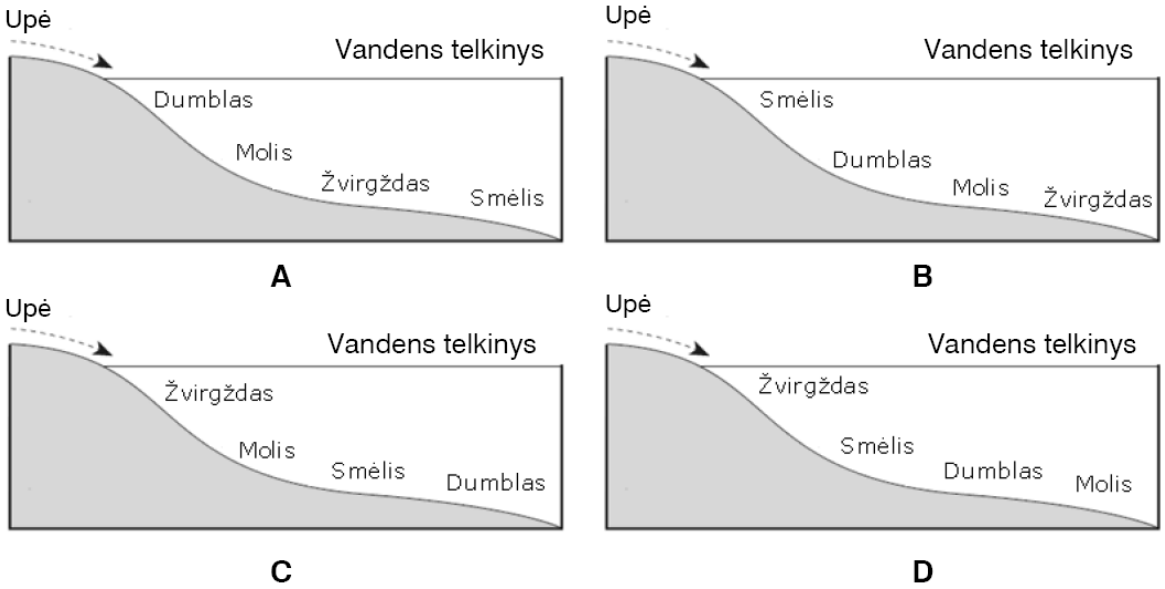

[1]geltonžemiai – gleby żółte – жёлтые почвы
[2]jauražemiai – glėby belicowe – подзолистые почвы
[3] juodžemiai –czarnoziem – чернозём
[4] kaštonžemiai – gleby kasztanowe – каштановые почвы

14. Kalnuose 2500 m aukštyje įsikūrusioje gyvenvietėje oro temperatūra –7 °C. Kokia temperatūra yra kalnų papėdėje, esančioje 500 m virš jūros lygio, jei kylant aukštyn kas 100 m temperatūra krenta 0,6 °C.

A +8 °C
B +5 °C
C –4 °C
D –10 °C

15. Nustatykite, kuria raide (**A**–**D**) pažymėtos palankiausios cheminio dūlėjimo sąlygos.

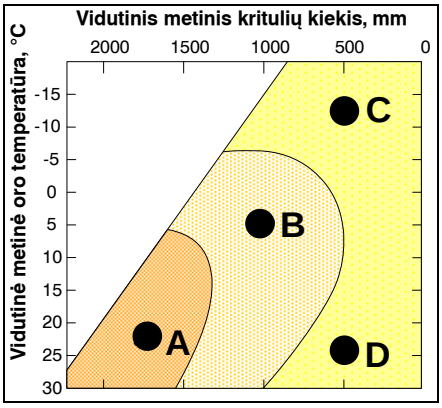

16. Kokį poveikį turi dėl žmogaus veiklos į atmosferą patenkantis anglies dioksidas (CO_2)?

A Lemia klimato atšalimą ir ledynų augimą.
B Mažina atmosferos skaidrumą ir Saulės spinduliuotės prietaką[1].
C Skatina vidutinių platumų ciklonų susidarymą.
D Stiprina šiltnamio reiškinį atmosferoje.

17. Žemėlapis sudarytas naudojant ritininę (cilindrinę) projekciją. Kuriose geografinėse platumose iškraipymai yra didžiausi?

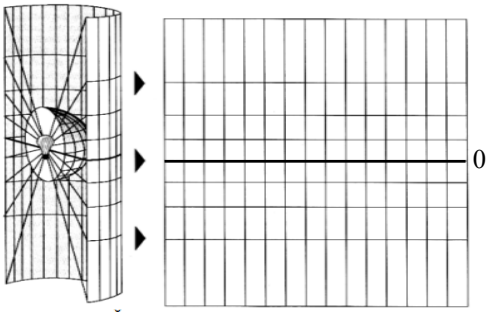

A 0–20 laipsnių
B 20–40 laipsnių
C 40–60 laipsnių
D 60–80 laipsnių

18. Analizuodami statistinius duomenis, nustatykite, kuri valstybė turi **mažiausią teigiamą** užsienio prekybos balansą?

	Valstybė	Eksportas, mlrd. JAV dolerių	Importas, mlrd. JAV dolerių
A	Indonezija	175	159
B	Malaizija	141	116
C	Kinija	136	109
D	Japonija	48	60

[1] prietaka – dopływ – приток

19. Kurioje valstybėje agroklimatinės sąlygos yra tinkamos vidutinio, paatogrąžių ir tropinio klimato žemės ūkio kultūroms auginti?

A JAV
B Indijoje
C Kanadoje
D Rusijoje

20. Koks geopolitinis įvykis atspindėtas karikatūroje?

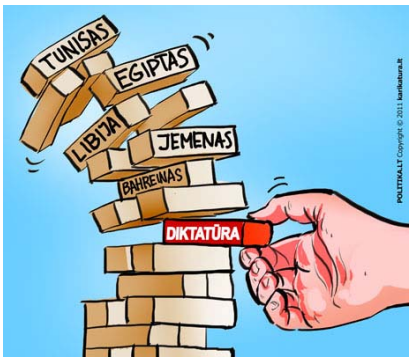

A Arabų pavasaris
B Oranžinė revoliucija
C Prahos pavasaris
D Žalioji revoliucija

21. Kokia yra svarbiausia Kinijos natūraliojo gyventojų prieaugio stabilizavimo priežastis?

A demografinė politika
B ekonomikos krizė
C politinės priežastys
D stichinės nelaimės

22. Kuris požymis būdingiausias Pietryčių Azijai?

A Didelė naftos gavyba ir didžiausi kviečių derliai.
B Dideli savanų plotai ir tankus geležinkelių tinklas.
C Ledynų suformuotas reljefas ir vandens trūkumas.
D Musoninis klimatas ir pasitaikantys cunamiai.

23 klausimas. Remdamiesi šiuo žemėlapiu, atlikite toliau pateiktas užduotis.

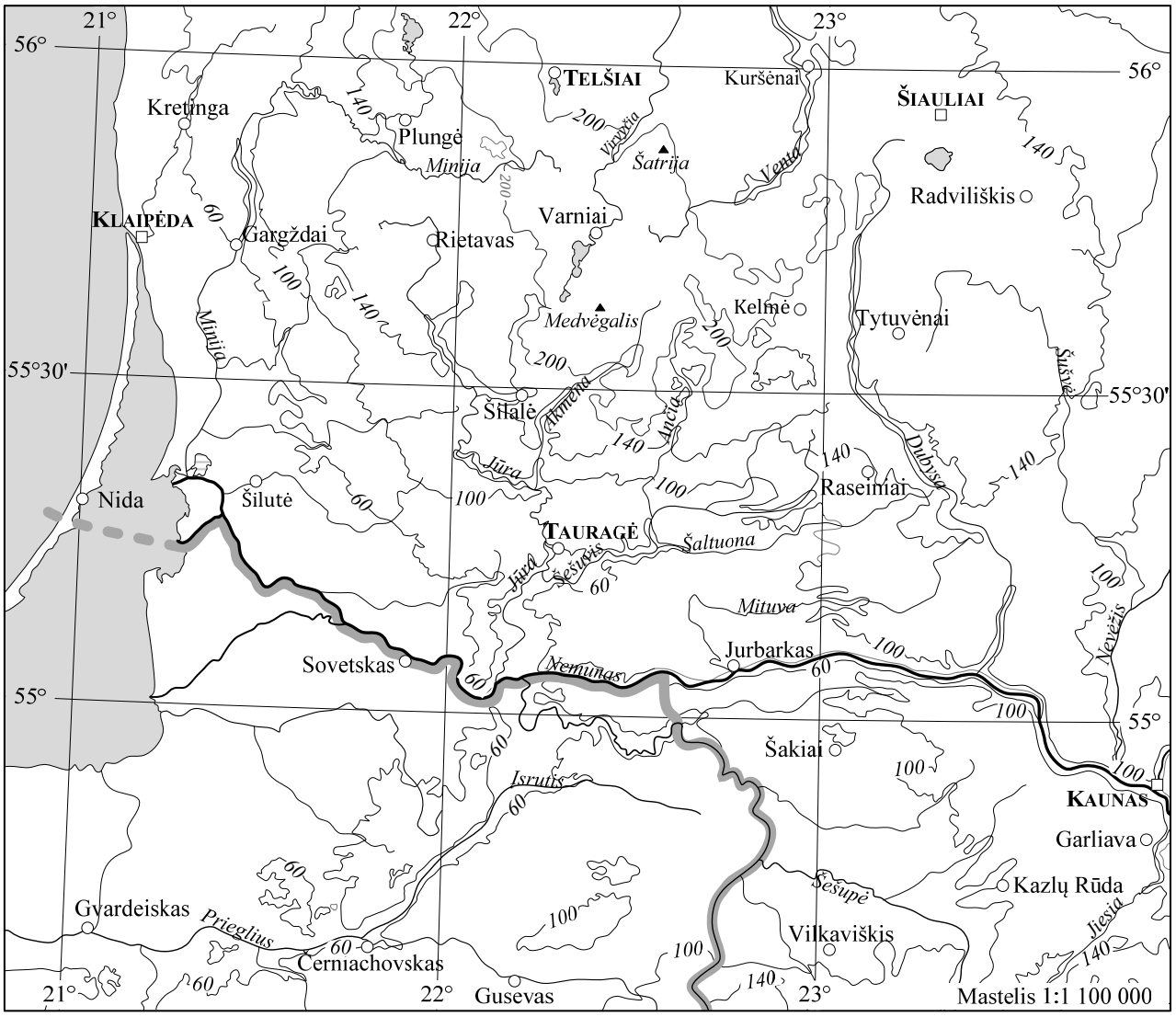

23.1. Kuria horizonto kryptimi teka Dubysa?

Juodraštis

(1 taškas)

23.2. Kuriame Nemuno upės krante įsikūręs Sovetskas?

Juodraštis

(1 taškas)

23.3. Nustatykite Nidos geografines koordinates (minučių tikslumu).

Juodraštis

..... ° ..... ' ..... ir ..... ° ..... ' .....

(2 taškai)

23.4. Koks aukščių skirtumas metrais tarp Gargždų ir Raseinių?

Juodraštis

(1 taškas)

24 klausimas. Naudodamiesi klimato juostų žemėlapiu ir turimomis žiniomis, atlikite toliau pateiktas užduotis.

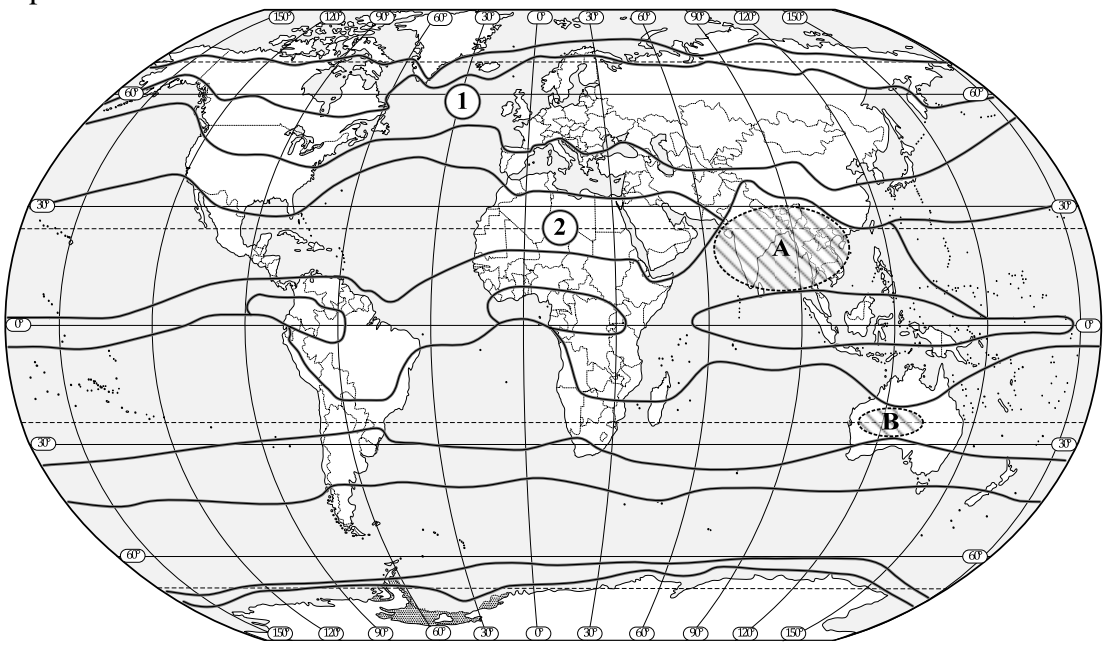

24.1. Užbrūkšniuokite (///) Pietų pusrutulio vidutinę klimato juostą. *(1 taškas)*

24.2. Kuriuo metų laiku raide **A** pažymėtoje teritorijoje iškrinta daugiausiai kritulių?

Juodraštis

(1 taškas)

24.3. Kokiai geografinei zonai priklauso raide **B** pažymėta teritorija?

Juodraštis

(1 taškas)

24.4. Kuriose klimato juostose yra Japonijos salos?

Juodraštis

1. ..... 2. .....

(2 taškai)

24.5. Kokie sezoniniai vėjai pučia raide **A** pažymėtoje teritorijoje? Kaip jie susidaro?

Juodraštis

Vėjai .....

Susidaro .....

(2 taškai)

24.6. Kokios oro masės formuojasi skaitmenimis **1** ir **2** pažymėtose teritorijose? Kokiomis savybėmis jos pasižymi?

Juodraštis

1. .....

Būdingos savybės: .....

2. .....

Būdingos savybės: .....

(4 taškai)

24.7. Kokia žmonių veikla karštųjų dykumų pakraščiuose sukelia jų plitimą?

Juodraštis

(1 taškas)

25 klausimas. Naudodamiesi Nemuno deltos fragmento kartoschema ir šaltiniu, atlikite toliau pateiktas užduotis.

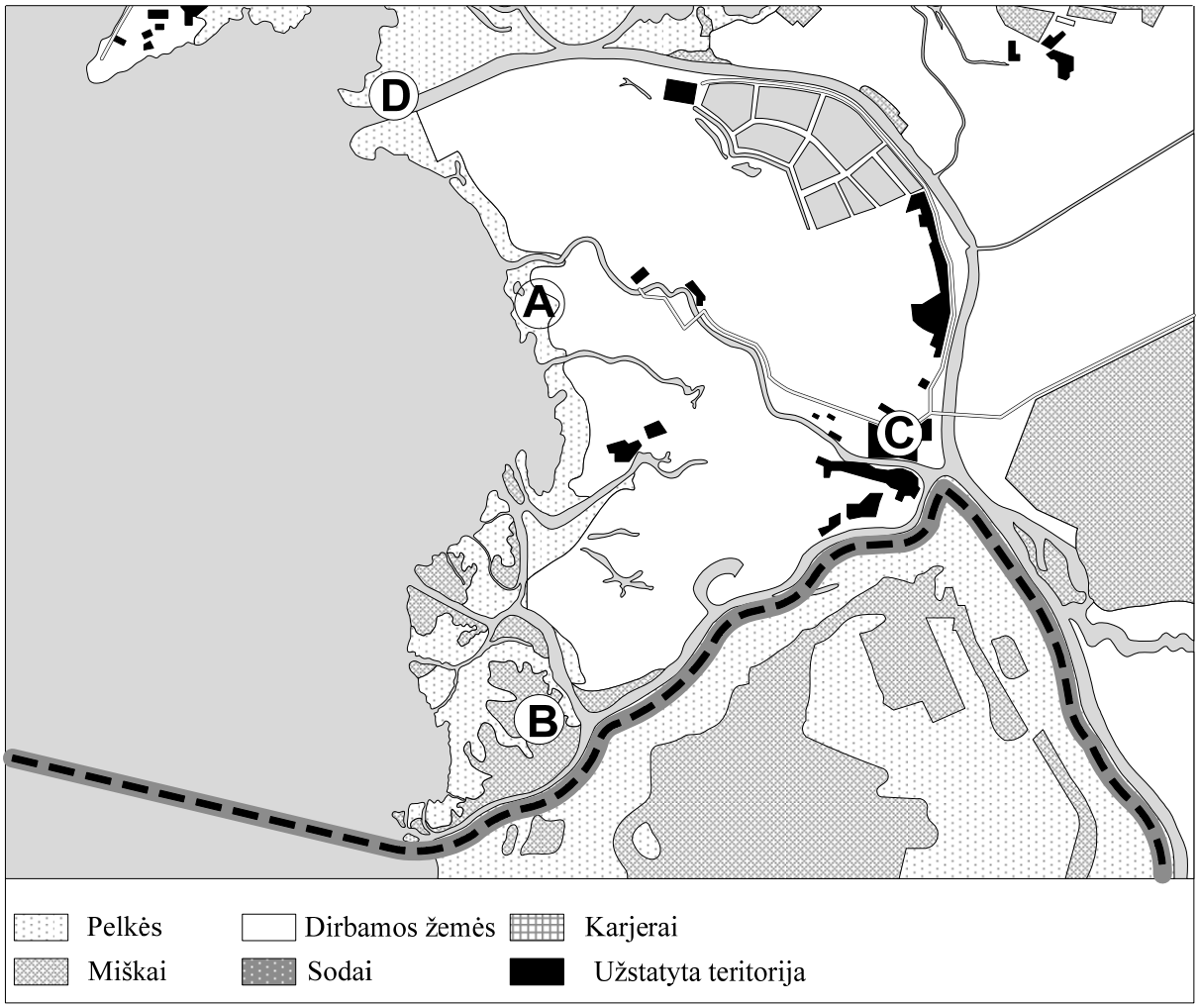

Šaltinis

Potvyniai Pamaryje, priklausomai nuo jų aukščio, užlieja gana didelę Nemuno deltos teritoriją. Čia vanduo vietomis išsilieja iki 56 km nuo vagos. Užliejami keliai ir pievos. Žmonių sodyboms kyla grėsmė nuo vandens ir didžiulių ledo sangrūdų.

http://www.nemunodelta.lt

25.1. Įvardykite Nemuno deltoje susiformavusią salą. Paaiškinkite, kaip ji susiformavo?

Juodraštis
Sala .....
Paaiškinimas .....

(2 taškai)

25.2. Nustatykite, kuri iš raidėmis (**A**–**D**) pažymėtų teritorijų yra paveikta žmogaus.

Juodraštis

(1 taškas)

25.3. Naudodamiesi pateiktu šaltiniu, nurodykite problemą, su kuria susiduria šios salos gyventojai pavasarį. Kaip sprendžiama ši problema?

Juodraštis
Problema .....
Sprendimas .....

(2 taškai)

26 klausimas. Remdamiesi sinoptiniu žemėlapiu ir turimomis žiniomis, atlikite toliau pateiktas užduotis.

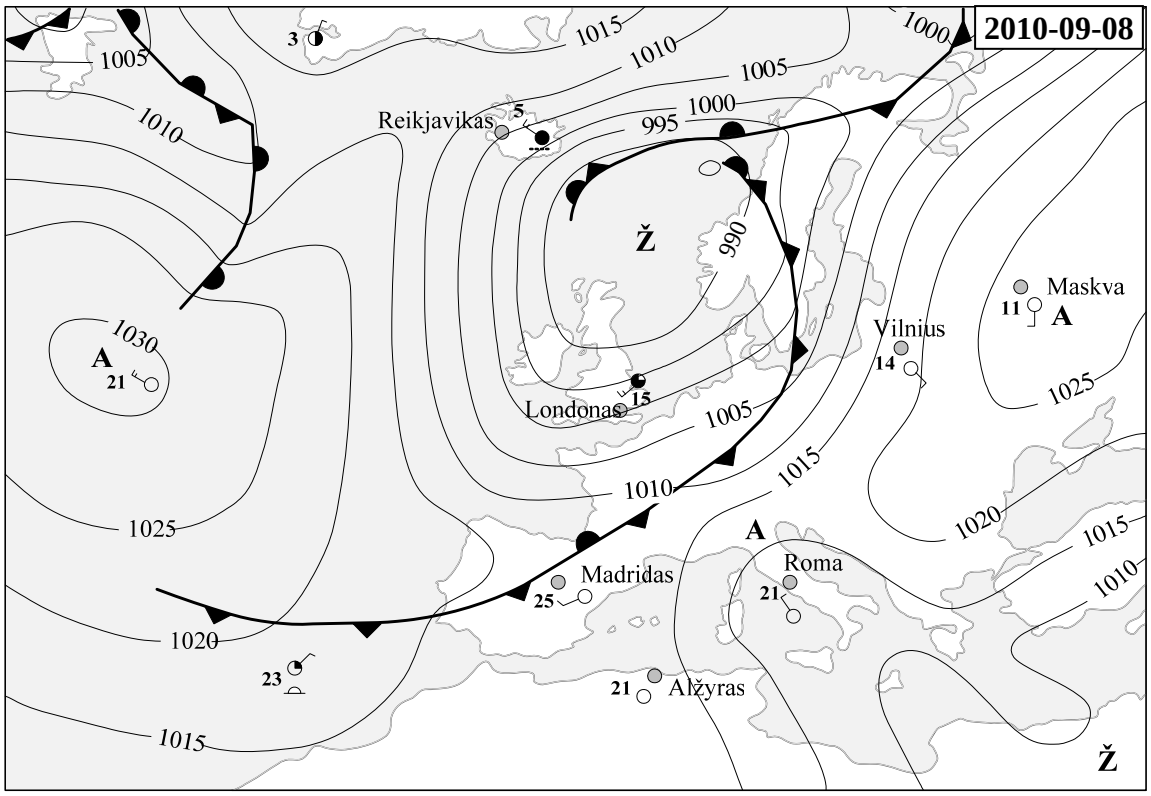

26.1. Kaip vadinamas virš Šiaurės jūros susidaręs atmosferos sūkurys?

Juodraštis

(1 taškas)

26.2. Kokio tipo atmosferos frontas driekiasi per Pietų Švediją?

Juodraštis

Kaip pasikeis orai Lietuvoje, jei atslinks šis atmosferos frontas? Nurodykite **du** pokyčius.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(3 taškas)

26.3. Kokie orai yra Romoje?

Juodraštis

Debesuotumas ..... Temperatūra .....

Atmosferos slėgis .....

(3 taškai)

26.4. Nurodykite miestą, kuriame pučia stipriausias vėjas?

Juodraštis

(1 taškas)

26.5. Kodėl virš Atlanto vandenyno ir Rytų Europos vyrauja mažai debesuoti ir giedri orai?

Juodraštis

(1 taškas)

27 klausimas. Naudodamiesi pateikta degančių miškų dūmų išplitimo kai kuriose Pietryčių Azijos šalyse kartoschema, šaltiniu ir turimomis žiniomis, atlikite žemiau pateiktas užduotis.

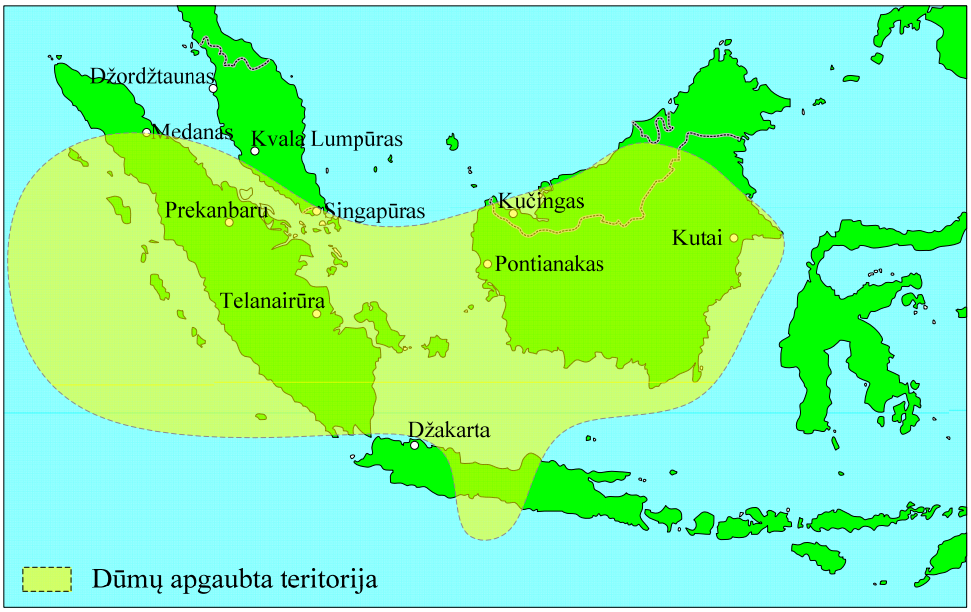

Šaltinis

Nuo 1997 m. rugsėjo iki 1998 m. gegužės mėnesio didelę Pietryčių Azijos dalį dengė tirštas dūmų šydas[1]. Tai buvo smogas, kurį sukėlė tūkstančiai negesinamų miško gaisrų, daugiausia Sumatros ir Kalimantano salose. Teritorija, kurioje tvyrojo dūmai, prilygo Vakarų Europai. Matomumas buvo sumažėjęs iki 50 m. [...]

Daugelis indoneziečių yra įpratę prie drėgno klimato ir nežino, kaip elgtis užėjus sausrai. Ir valstiečiai, ir plantacijų bei miškininkystės įmonių savininkai, norėdami greitai ir pigiai išnaikinti mišką, senu papratimu griebiasi ugnies. 1997 m. rudenį užėjus ilgoms sausroms, miško gaisrai išplito po didelę teritoriją. Gaisro židinių atsirado nuošaliose vietovėse, kur trūko organizuotumo ir patirties, todėl ugnį suvaldyti tapo neįmanoma. Nors iš palydovų gautos nuotraukos rodė, kad 80 proc. gaisrų kilo didelių bendrovių miškuose, bet vis tik didžiausia kaltė buvo suversta smulkiesiems savininkams. Iki 1998 m. gegužės mėn., kai vėl pradėjo lyti, suspėjo išdegti 10 mln. ha miško.

Pagal Waugh D., Geografija. Integruotas kursas, II dalis, Vilnius: Alma litera, 2003

27.1. Kokių **2** valstybių teritorijas apėmė degančių miškų dūmai?

Juodraštis
1. ..... 2. .....

(2 taškai)

27.2. Kodėl šiose vietovėse (šaltinyje nurodytu laikotarpiu) dažnai kyla gaisrai?

Juodraštis
.....
.....

(1 taškas)

27.3. Kokie gaisrų padariniai gamtai ir ekonomikai?

Juodraštis
Gamtai: .....
.....
Ekonomikai: .....
.....

(2 taškai)

[1]tirštas dūmų šydas – gruba zasłona dymu – густая завеса дыма

28 klausimas. Naudodamiesi schemomis (A, B) ir žiniomis, atlikite toliau pateiktas užduotis.

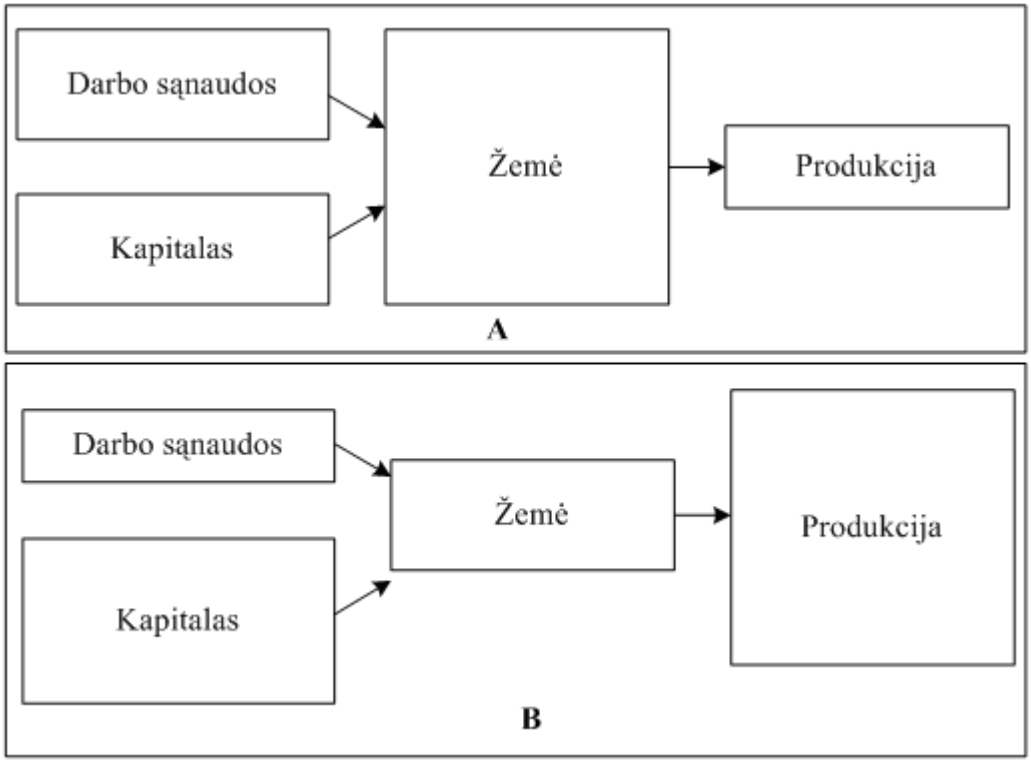

28.1. Kurioje schemoje vaizduojamas intensyvus ūkininkavimas?

Juodraštis

(1 taškas)

28.2. Kas būdinga intensyviam žemės ūkui? Nurodykite **du** požymius.

Juodraštis
1. .....
2. .....

(2 taškais)

28.3. Kurios grupės valstybėms pagal ekonomikos lygį būdingas intensyvus žemės ūkis?

Juodraštis

Atsakymą argumentuokite **dviem** teiginiais.

Juodraštis
1. .....
2. .....

(3 taškai)

28.4. Kaip technikos ir mokslo laimėjimai sumažina žemės ūkio priklausomybę nuo gamtos sąlygų? Nurodykite **du** pavyzdžius.

Juodraštis
1. .....
2. .....

(2 taškai)

29 klausimas. Naudodamiesi žemėlapiu ir turimomis žiniomis, atlikite toliau pateiktas užduotis.

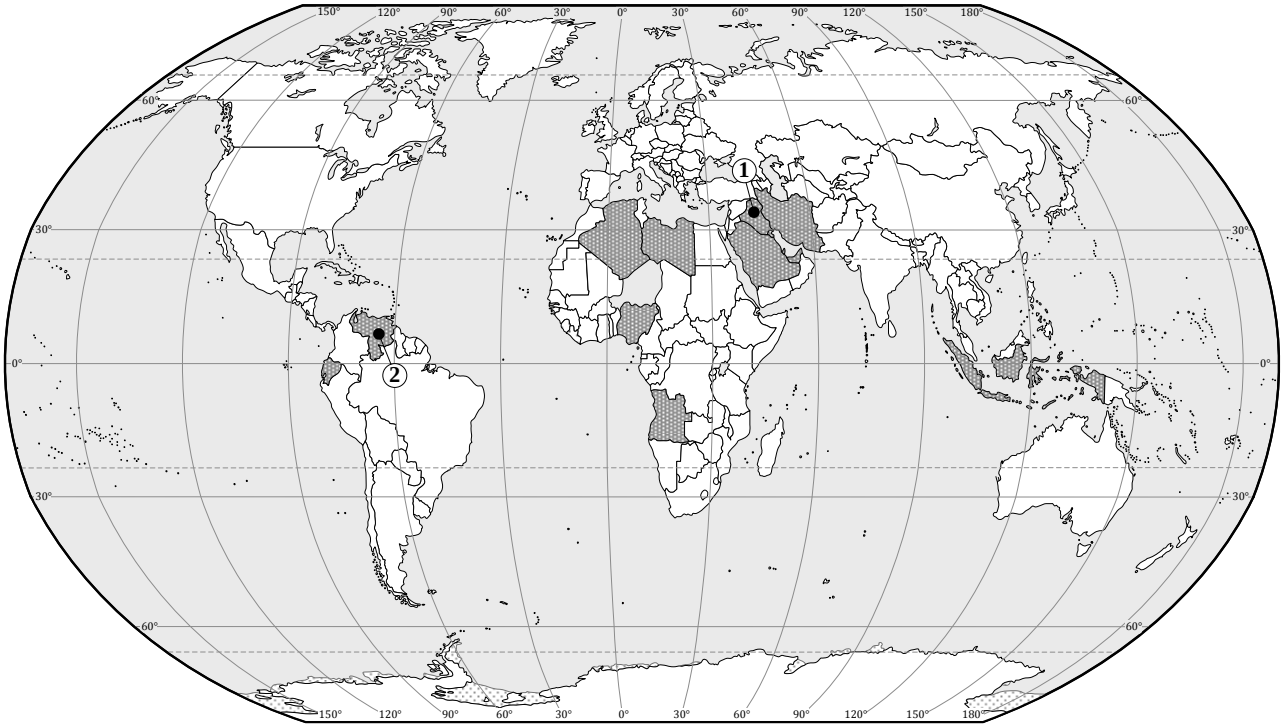

29.1. Įvardykite tarptautinę organizaciją, kurios narės parodytos žemėlapyje sutartiniu ženklu.

Juodraštis

(1 taškas)

29.2. Įvardykite skaitmenimis pažymėtas valstybes.

Juodraštis
1. ..... 2. .....

(2 taškai)

29.3. Nurodykite bent vieną šios organizacijos veiklos tikslą.

Juodraštis

(1 taškas)

29.4. Kaip veikia pasaulines naftos gavybos apimtis ir kainas kariniai konfliktai naftą eksportuojančiose valstybėse?

Juodraštis
Gavybos apimtis: .....
Naftos kaina: .....

(2 taškai)

29.5. Nuo XX a. pabaigos energijos išteklių naudojimas ekonomiškai stipriose valstybėse nepadidėjo, o kai kuriose net sumažėjo. Daugiau energijos pradėjo vartoti ekonomiškai silpnos valstybės. Kodėl? Atsakymą argumentuokite **dviem** teiginiais.

Juodraštis
1. .....
2. .....

(2 taškai)

30 klausimas. Topografiniame plane parodyti trys ledynai. Brūkšnelinės linijos žymi 1948, 1964, 1980 metais buvusias ledyno pakraščio ribas. Pastorintos linijos rodo ledyno pakraščio vietą 1998 m. Raidėmis **A** ir **B** pažymėti taškai rodo vietas, kur buvo ledyno pakraštys 1948 ir 1998 metais. Naudodamiesi šiuo planu ir žiniomis, atlikite žemiau pateiktas užduotis.

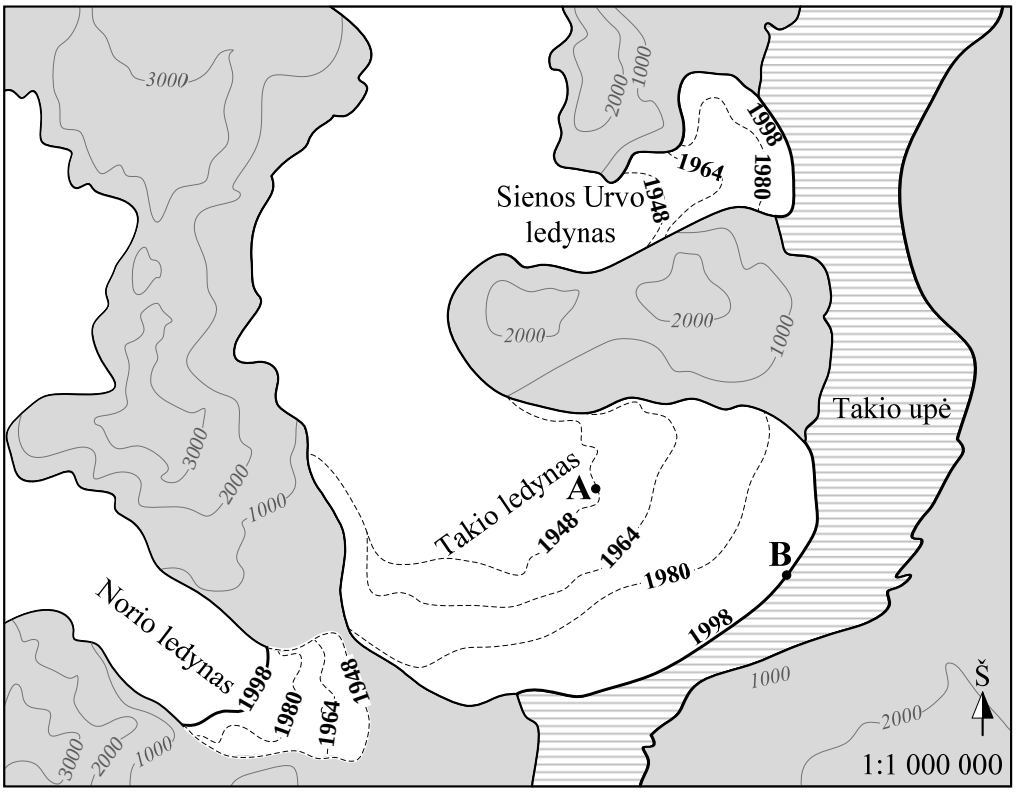

30.1. Kiek kilometrų nuo taško **A** iki taško **B** pasislinko Takio ledynas?

Juodraštis

(1 taškas)

30.2. Kuris ledynas nuo 1948 iki 1998 metų tirpo?

Juodraštis

(1 taškas)

30.3. Plane rodykle pažymėkite Takio ledyno judėjimo kryptį.

(1 taškas)

30.4. Kodėl kalnuose susidaro ledynai? Nurodykite **dvi** priežastis.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

30.5. Jei ledynai visiškai ištirptų, kokiais **dviem argumentais pagrįstumėte**, jog ledynai šioje vietoje buvo?

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

31 klausimas. Naudodamiesi A ir B kartoschemomis ir turimomis žiniomis, atlikite žemiau pateiktas užduotis.

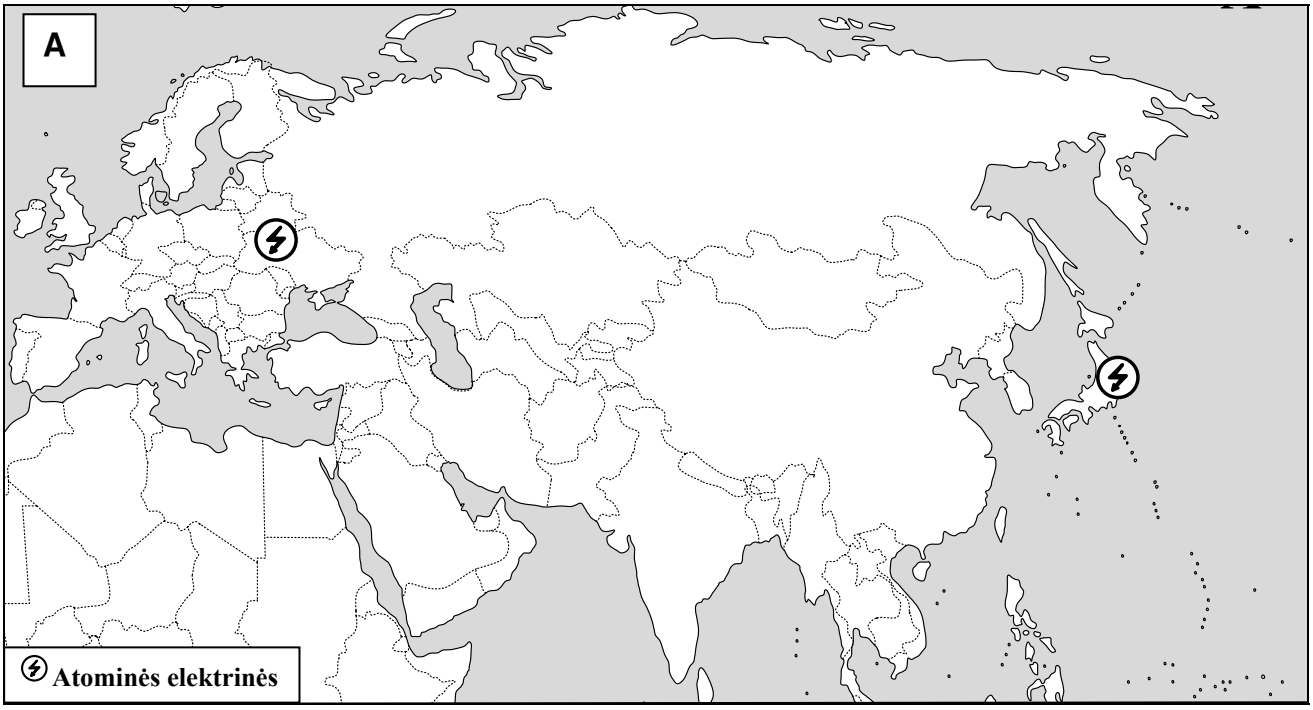

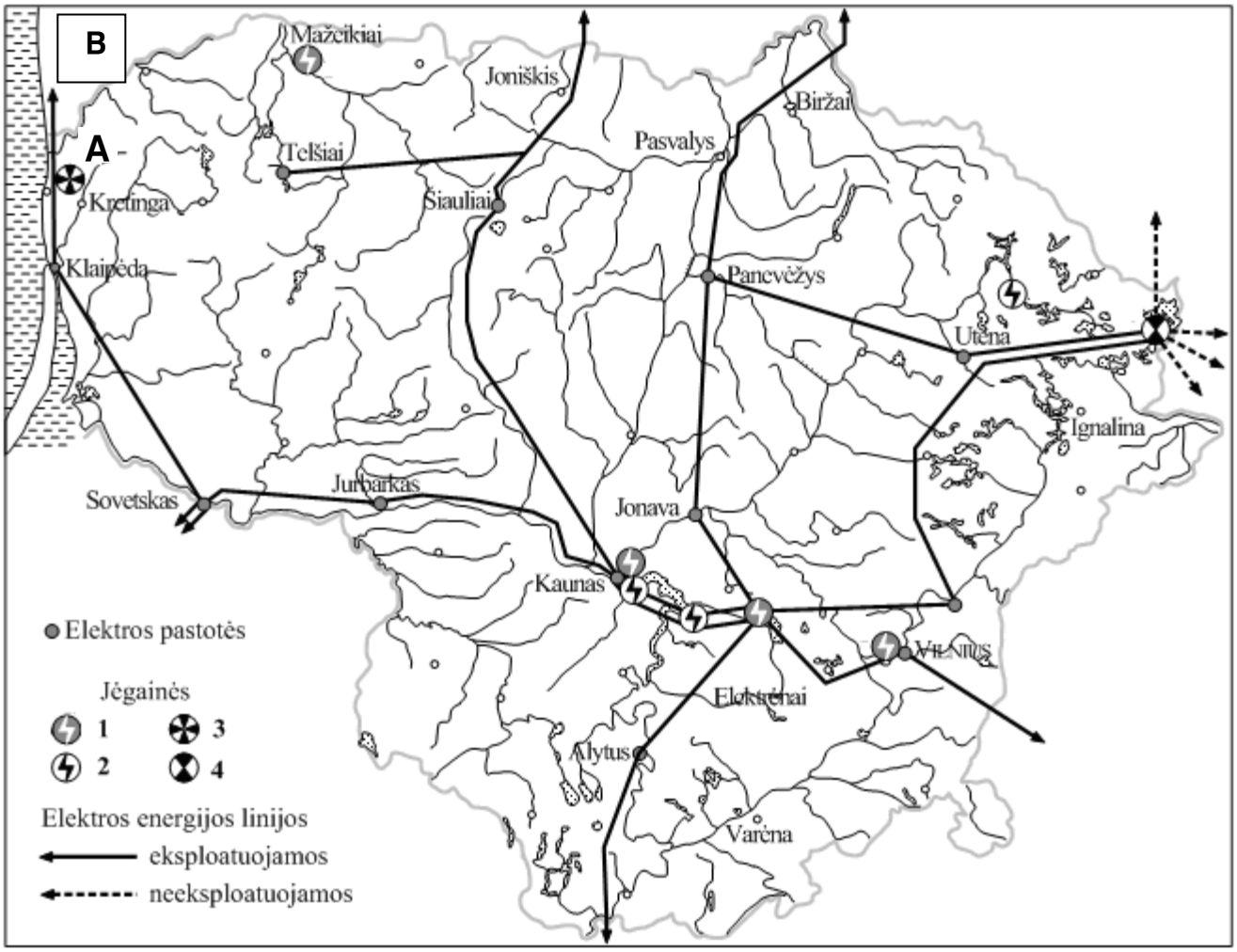

31.1. Naudodamiesi kartoschema **A**, įvardykite atominę elektrinę (AE), kurioje įvyko avarija dėl **gamtinės priežasties**. Įvardykite gamtinę priežastį, sukėlusią avariją jūsų nurodytoje elektrinėje.

Juodraštis

..... Priežastis .....

.....

(2 taškai)

31.2. Kokio tipo elektrinės pažymėtos skaičiumi **1** (kartoschema **B**)? Nurodykite **vieną** energijos išteklių, kurį naudoja šio tipo elektrinė.

Juodraštis

Elektrinė: .....

.....

(2 taškai)

31.3. Kokio tipo elektrinės (kartoschema **B**) statomos teritorijoje, pažymėtoje raide **A**? Kodėl jos ten statomos?

Juodraštis

Elektrinė: .....

.....

(2 taškai)

31.4. Kodėl kai kuriuose pasaulio regionuose tikslingiau plėtoti branduolinę[1] energetiką?

Juodraštis

.....

.....

(1 taškas)

[1]branduolinė – jądrowa – ядерная

32 klausimas. Naudodamiesi diagrama bei šaltiniais **A** ir **B** apie Jungtinių Amerikos Valstijų (JAV) ir Prancūzijos demografines problemas, atlikite žemiau pateiktas užduotis.

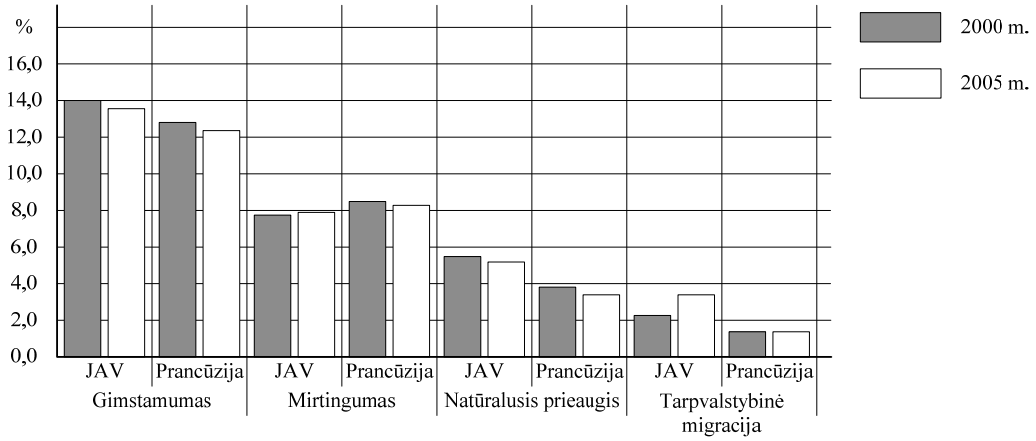

Šaltinis A

JAV. Aktyvi gyventojų politika vykdoma tiek gimstamumo, tiek imigracijos srityje. Kryptinga šeimos politika, ekonominės paskatos turėti daugiau vaikų, palankios imigracijos sąlygos lėmė, kad JAV demografinė padėtis dabar žymiai geresnė nei kitų turtingų šalių. Tai gali tapti labai svarbiu privalumu ateityje. Pasaulio ekonomikoje dominuojanti šalis yra patraukli darbo jėgai. [...] Gimstamumas išaugo, o senėjimo problema tarp turtingų šalių čia pastebima mažiausiai.

Pagal *D.Česnavičius, V.Gerulaitis. Bendroji geografija, 3-ioji kn. XI–XII kl. Vilnius: Šviesa, 2008*

Šaltinis B

Prancūzija. Su demografinėmis problemomis viena pirmųjų susidūrė Prancūzija. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje dėl miestiečių nuostatos mažinti vaikų skaičių šeimoje sparčiai mažėjo gimstamumas. Po Antrojo pasaulinio karo Prancūzijoje buvo įvesta piniginių išmokų ir lengvatų sistema gimus šeimoje pirmam, antram ir ypač trečiam vaikui. Gimstamumas labai padidėjo. Menkai ribojama darbininkiškų profesijų žmonių imigracija savo ruožtu padidino šalies gyventojų skaičių.

Pagal *D.Česnavičius, V.Gerulaitis. Bendroji geografija, 3-ioji kn. XI–XII kl. Vilnius: Šviesa, 2008*

32.1. Kokių priemonių ėmėsi JAV ir Prancūzija, norėdamos paskatinti gyventojų skaičiaus didėjimą? Nurodykite **dvi** priemones.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

32.2. Kurioje šalyje 2000–2005 m. išaugo tarpvalstybinė imigracija? Nurodykite to priežastį.

Juodraštis

.....

.....

(2 taškai)

32.3. Nurodykite kultūrinį veiksnį, lemiantį natūralųjį gyventojų prieaugį.

Juodraštis

(1 taškas)

33 klausimas. Naudodamiesi pateiktais žemėlapiu ir šaltiniu bei turimomis žiniomis apie **Šiaurės Amerikos** regioną, atlikite žemiau pateiktas užduotis.

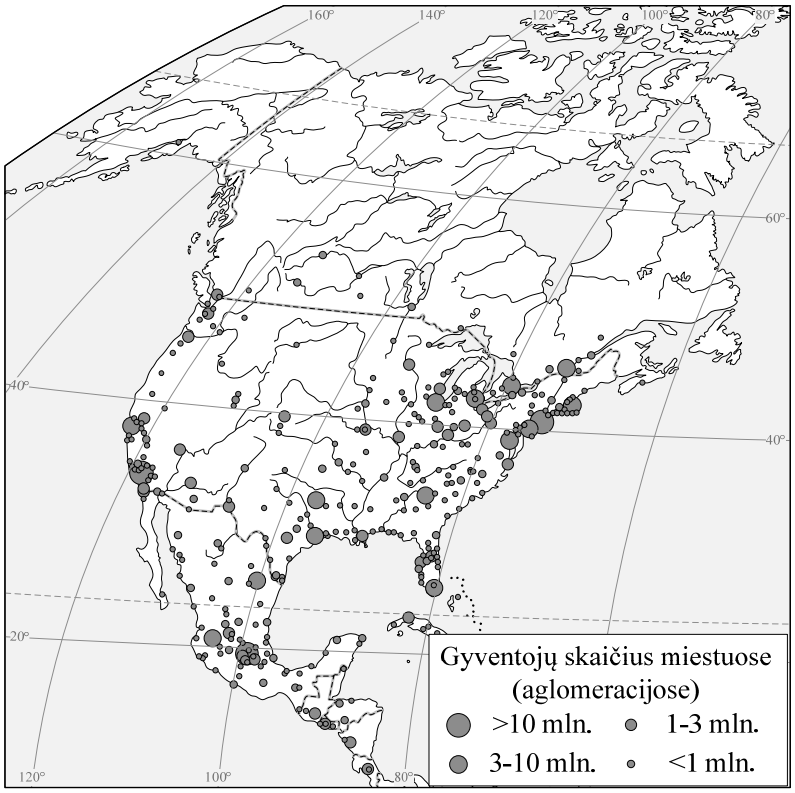

Šaltinis

Vidutinis 5 balų stiprumo pagal magnitudės skalę žemės drebėjimas sekmadienį sukrėtė Los Andželą. Pasak geologų, egzistuoja 99 proc. tikimybė, kad Kaliforniją per artimiausius 30 metų sukrės stiprus žemės drebėjimas, galintis sukelti plataus masto griūtis.

(Pagal publikaciją: *2009 gegužės 18d. 10.22 / BNS*)

33.1. Apibūdinkite šio regiono gamtinę geografinę padėtį. Nurodykite **du** bruožus.

Juodraštis

1. .....

2. .....

(2 taškai)

33.2. Kurioje regiono dalyje susitelkusi didžioji gyventojų dalis?

Juodraštis

Kodėl? Atsakymą argumentuokite.

Juodraštis

(2 taškai)

33.3. Su kokiu gamtiniu pavojumi dažniausiai susiduria vakarinės pakrantės gyventojai (šaltinis)?

Juodraštis

Kodėl? Atsakymus argumentuokite.

Juodraštis

(2 taškai)

33.4. Paaiškinkite, kodėl šio regiono valstybėse indoeuropiečių šeimos kalbos tapo valstybinėmis – anglų ir prancūzų?

Juodraštis

(1 taškas)